

Asia: VN/2434/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Yrittäjät oli mukana esitysluonnosta valmistelleessa työoikeudellisia kysymyksiä varten asetetussa alaryhmässä. Suomen Yrittäjät jätti valmisteluryhmän mietintöön eriävän mielipiteen ja täydentävän lausuman, jonka sisältöön myös tässä lausunnossa viitataan.

Suomen Yrittäjät toteaa, että työryhmän valmistelu jäi pahasti keskeneräiseksi. Jatkovalmistelussa olisi siksi tarpeen hyödyntää työryhmän jäseniä ja työryhmä olisi syytä kutsua vielä epävirallisesti koolle.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että esitysluonnoksen tavoitteena on direktiivin ns. minimi-implementointi. Ilmoittajansuojasääntely on suurimmalta osin kokonaan uutta sääntelyä Suomen oikeusjärjestyksessä eikä sen toimivuudesta ole kokemuksia. Esitysluonnos lisää merkittävästi yrityksiin, viranomaisiin ja kansalaisiin kohdistuvaa sääntelytaakkaa. Sääntelyn todellinen lisäarvo on myös kyseenalainen, erityisesti ottaen huomioon pienet ja keskisuuret yritykset.

Erityisesti: 2 § Soveltamisala. Miten arvioitte esitettyä soveltamisalaa? Puuttuuko mielestänne jokin keskeinen lainsäädännön ala soveltamisalasta? Mikä? Perustelkaa mielipiteenne.

Suomen Yrittäjät pitää valittua soveltamisalaratkaisua tarkoituksenmukaisena. Vaikka tavoitteena pitää olla direktiivin minimi-implementointi, soveltamisalan rajaaminen pelkästään direktiivin liitteissä lueteltuihin EU-säädöksiin tekisi kansallisen lain soveltamisesta tarpeettoman hankalaa. Esitysluonnoksen mukainen ratkaisu hieman laajemmasta soveltamisalasta on siten oikeasuhtainen, sillä käytännössä lakia sovellettaessa olisi erittäin vaikea eritellä, milloin kyseessä on direktiivissä lueteltujen EU-säädösten vastainen toiminta ja milloin ei, sillä kansallisesta lainsäädännöstä ei

selvästi ilmene, mikä perustuu EU-oikeuteen ja mikä ei. Siten soveltamisalan määrittäminen erikseen luetellun kansallisen lainsäädännön (joka osin perustuu direktiivin mukaiseen EU-sääntelyyn) mukaan on toimiva ja käyttökelpoinen ratkaisu.

Tätä laajempi tai yleinen soveltamisala puolestaan ulottaisi lain soveltamisen myös sellaisiin tilanteisiin, joissa ilmoittajaa ei ole perusteltua syytä suojata direktiivin mukaisilla voimakkailla suojakeinoilla. Laajempi tai yleinen soveltamisala lisäisi yrityksiin kohdistuvaa sääntelytaakkaa merkittävästi ja se lisäisi myös ilmoitusten käsittelyä ja selvittämistä koskevaa taakkaa. Laajemman soveltamisalan käyttöönotto edellyttäisi myös tarkempaa valmistelua kuin mihin työryhmässä on ollut mahdollisuuksia. Laajempi soveltamisala edellyttäisi myös, että ilmoittajan suojan ja ilmoitusten käsittelyä koskevien säännösten oikeasuhtaisuutta arvioitaisiin tarkemmin. Suomen Yrittäjät katsookin, että direktiivin minimi-implementointi on perusteltua.

Lain aineellinen soveltamisala on esitysluonnoksessa määritelty 2 §:ssä luettelemalla ne lainsäädännön alat, joilla lakia sovelletaan. Tarkemmin lain soveltamisalaan kuuluvat säädökset lueteltaisiin lain liitteessä, jota voitaisiin muuttaa valtioneuvoston asetuksella. Tämä sääntelytapa on järkevä ja mahdollistaa luettelon päivittämisen lainsäädäntömuutosten myötä. Lain soveltamisen edellytyksenä on myös, että ilmoitus koskee tekoa tai laiminlyöntiä, josta voi seurata vankeusrangaistus, sakko tai rangaistusluonteinen hallinnollinen seuraamus. Tämä soveltamisrajaus on tarkkarajainen ja sitä voidaan pitää kannatettavana. Kuitenkin esitysluonnoksen 2 §:n 2 momentin 2 kohta hämärtää tätä tarkkarajaisuutta, sillä sen mukaan lain soveltaminen tulee kysymykseen myös, jos ilmoitus koskee tekoa tai laiminlyöntiä, joka voi vakavasti vaarantaa lain kohteena olevan lainsäädännön yleisen edun mukaisten tavoitteiden toteutumisen. Vaikka tämä edellytys perustuukin direktiiviin, esitysluonnoksen perusteluissa pitäisi selkeämmin todeta, että yleisen edun arviointi ei voi perustua vain ilmoittajan subjektiiviseen kokemukseen. Yleisen edun vastaisen toiminnan arviointi on tehtävä objektiivisin kriteerein ja se on viime kädessä tuomioistuimen tehtävä.

Esitysluonnoksen 4 §:ssä säädettäisiin lain suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Suomen Yrittäjät pitää erittäin tärkeänä, että tuleva laki olisi yleistä sääntelyä (lex generalis), joka syrjäytyisi silloin, kun ilmoitusmenettelystä tai ilmoittajan suojasta on säädetty erikseen. Yrityksille ei pidä luoda erityissääntelyyn nähden uusia päällekkäisiä tai lisävelvoitteita nyt käsillä olevan direktiivin implementoinnissa.

Esitysluonnoksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, tuleeko laki sovellettavaksi erityislainsäädäntöä täydentävänä siltä osin kuin erityislainsäädännössä ei ole säädetty jostakin direktiivin edellyttämistä asioita, vai syrjäyttääkö erityislainsäädäntö tulevan lain kokonaan. Tilanne koskee erityisesti ns. rahanpesupoikkeuksen piirissä olevia yrityksiä, joille tulevan sääntelyn vaikutukset olisivat myös erityisen raskaat (ks. jäljempänä lausuntokohtat sisäisiin ja ulkoisiin ilmoituksiin sovellettavista säännöksistä ja esityksen vaikutusten arvioinnista).

Rahanpesulainsäädännössä ei ole säädetty ilmoituskanavista ja -menettelyistä whistleblowing-direktiiviä vastaavasti, vaan sääntely on rajoitetumpaa. Lain soveltamisen kannalta on siten tärkeä määrittellä eri sääntelyn suhde tarkemmin. Siksi Suomen Yrittäjät esittää, että 4 §:ää ja sen perusteluja täsmennettäisiin siten, että nykysääntelyn (mm. rahanpesulainsäädäntö) sisältämät velvoitteet katsottaisiin kokonaisuudessaan riittäviksi direktiivin implementoinnin kannalta ja tuleva laki syrjäytyisi siten kokonaisuudessaan, jos yrityksessä on käytössä rahanpesupoikkeuksen mukainen ilmoituskanava (tai ei velvollisuutta sen perustamiseen).

Lain henkilöllisestä soveltamisalasta säädettäisiin esitysluonnoksen 6 §:ssä. Säännöksen soveltamisen kannalta merkityksellistä on direktiivin työnsä yhteydessä -kriteerin määrittely ja tulkinta. Esitysluonnoksen perusteluissa on varsin kattavasti pyritty avaamaan työyhteyden olemassaoloa eri tilanteissa. Suomen Yrittäjät huomauttaa, että työyhteyden olemassaoloa ei saisi tulkita laajentavasti, sillä se johtaisi ilmoittajan suojelun hallitsemattoman laajaan soveltamiseen ja olisi riski ilmoituksen kohteen suojan kannalta. Ylivoimaisesti suurin osa ilmoituksista tulee olemaan työsuhteisten työntekijöiden tekemiä. Lisäksi erityisesti ilmoituksen kohteen suojan kannalta on tärkeää, että avustavan henkilön suojan saaminen on täsmällisesti määritelty. Tässäkin yhteydessä työn yhteydessä -käsitettä olisi tulkittava suppeasti, eikä sellaisten avustavien henkilöiden, joilla ei ole minkäänlaista suhdetta ilmoituksen kohteeseen, tule saada suojelua.

Erityisesti: Mikä laki mielestänne puuttuu soveltamisalasta?

-

2 luku Ilmoittajan suojelun yleiset edellytykset ja ilmoittaminen

Ilmoittajan suojelun yleisenä edellytyksenä on ilmoituksen kuuluminen lain soveltamisalaan ja se, että ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa rikkomista koskevan tiedon paikkansapitävyyteen ilmoittamishetkellä. Perustellun syyn olemassaolon arviointi on vaikeaa, mutta tässäkin merkitystä on annettava objektiivisille kriteereille. Selkeästi huhuihin perustuvaa uskomusta rikkomuksista ei voida pitää riittävänä.

Esitysluonnoksen mukaan yksityisen sektorin oikeushenkilöt voisivat harkintansa mukaan valita, ottavatko he vastaan nimettömiä ilmoituksia sisäiseen ilmoituskanavaan. Suomen Yrittäjät pitää erittäin tärkeänä, että yritykset voivat itse määrittää sen, millaisen sisäisen ilmoituskanavan he ottavat käyttöön. Anonyymien ilmoittamisen salliminen on omiaan lisäämään ilmoituskanavan monimutkaisuutta, joten yrityksiin kohdistuvan taloudellisen taakan kannalta on merkittävää, että yritys voi harkita itse, millainen kanava on sen kannalta tarkoituksenmukainen.

Esitysluonnoksen 8 §:ssä säädettäisiin sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuudesta. Suomen Yrittäjät huomauttaa, että 50 työntekijän rajaa ei sovelleta silloin, kun yritys on ns. rahanpesupoikkeuksen (8 §:n 2 momentin 3 kohta) piirissä, vaan tällöin sisäinen kanava on oltava kaikenkokoisissa yrityksissä. Tämä laajentaa sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuutta erittäin laajasti myös sellaisiin yrityksiin, jotka eivät ole sääntelyn varsinaisena kohteena. Monet rahanpesupoikkeuksen piirissä olevat yritykset ovat erittäin pieniä (vain muutamia työntekijöitä),

joten on selvää, ettei ilmoituksia niissä käytännössä tehdä ilmoituksia. Rahanpesupoikkeuksen piirissä olevien alle 50 työntekijöiden asema lain soveltamisessa on kuitenkin jossain määrin epäselvä, kuten edellä on todettu. Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna, että jos alle 50 työntekijän yritys noudattaa erityislainsäädäntöä ilmoituskanavien osalta, sen ei pitäisi perustaa tai laajentaa ilmoituskanavaa myös esitysluonnoksen mukaisesti.

Vaihtoehtoisesti Suomen Yrittäjät esittää, että rahanpesupoikkeuksen soveltamisalaan kuuluville yrityksille luotaisiin mahdollisuus käyttää viranomaisen ylläpitämää ilmoituskanavaa sisäisenä kanavana. Tällainen viranomaiskanava ei olisi esitysluonnoksessa tarkoitettu ulkoinen ilmoituskanava, vaan viranomaisen tehtävänä olisi vastaanottaa ilmoitus ja toimittaa sitä koskevat tiedot ilmoituksen kohteena olevalle yritykselle jatkotoimia varten. Yrityksellä olisi aina oikeus ja velvollisuus huolehtia jatkotoimista, tai muuten asiasta voitaisiin ilmoittaa ulkoiseen ilmoituskanavaan esitysluonnoksen mukaisesti.

On myös erityisen tärkeää, että yksityiset elinkeinonharjoittajat (toimi-nimiyrittäjät) on rajattu sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuden ulkopuolelle, sillä direktiivi ei sitä niiltä edellytä. Selvyyden vuoksi tämä olisi syytä mainita myös 8 §:n perusteluissa.

Suomen Yrittäjät pitää erittäin tärkeänä, että yritykset voivat itse päättää, antavatko sisäisen ilmoituskanavansa myös muiden kuin työsuhteessa olevien henkilöiden käyttöön. Myös tältä osin on perusteltua jättää harkintavaltaa yrityksille siitä, millainen ilmoituskanava on niiden kannalta tarkoituksenmukainen. On toki huomattava, että jos sisäinen ilmoituskanava ei ole käytettävissä, muilla kuin työsuhteisilla on mahdollista tehdä ilmoitus ulkoiseen kanavaan.

Esitysluonnoksen 9 §:n mukaan yrityksen olisi nimettävä ilmoituksen käsittelystä ja jatkotoimista vastaava henkilö, yksikkö tai palveluntarjoaja, jonka tulee voida hoitaa tehtävänsä puolueettomasti ja riippumattomasti. Suomen Yrittäjät huomauttaa, ettei säännös saa johtaa tulkintaan, jossa yrityksen on hankittava jatkotoimia varten ulkopuolinen palvelu. Riippumattoman henkilön tai yksikön olemassaolo on suuria yrityksiä lukuun ottamatta käytännössä mahdottomuus. Pienissä ja keskisuurissa yrityksissä on vain erittäin poikkeuksellisesti sisäiseen tutkintaan nimettyjä yksiköitä, jotka olisivat aidosti muusta yrityksestä riippumattomia. Esitysluonnoksen perusteluissa olisi siksi todettava, ettei puolueettomuus- ja riippumattomuusvaatimusta ole tulkittava sisäisen ilmoituksen käsittelyssä samalla tavalla kuin muualla lain-säädännössä. Työsuhteessa oleva henkilö on aina riippuvainen työnantajastaan, vaikka tehtävänä olisikin hoitaa sisäisiä epäselvyyksiä. Siten puolueettomuuden ja riippumattomuuden tulkinta ei voi olla saman asteista kuin yrityksen tai työyhteisön ulkopuolisissa tilanteissa.

On myös tärkeää, että sisäisen ilmoituskanavan vaatimuksia koskeva 11 § on luonteeltaan teknologianeutraali ja mahdollistaa myös muiden kuin sähköisten ilmoituskanavien käytön. Kuten esitysluonnoksessa on todettu, myös lukittava postilaatikko tai ilmoituksia varten yksilöity

sähköpostiosoite voisivat toimia sisäisenä ilmoituskanavana. Näissä tilanteissa yrityksille aiheutuvat kustannukset jäisivät merkittävästi matalammiksi ulkopuoliseen palveluun nähden.

Esitysluonnoksen mukaan sisäinen ilmoituskanava olisi ensisijainen. Kuitenkin ilmoittaja voisi tehdä ilmoituksen myös ulkoiseen ilmoituskanavaan, jos sisäistä kanavaa ei ole tai ilmoittajalla ei ole pääsyä siihen. Esitysluonnoksesta ei kuitenkaan selvästi ilmene, milloin ilmoittajalla on oikeus tehdä ilmoitus ulkoiseen kanavaan, kun hän on ensin ilmoittanut asiasta sisäiseen kanavaan.

Direktiivin ja esitysluonnoksen lähtökohtana on ilmoittamisen kolmiportaisuus (sisäinen kanava – ulkoinen kanava – tiedon julkistaminen). Esitys-luonnoksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että ilmoittajalla olisi aina subjektiivinen oikeus tehdä ilmoitus myös ulkoiseen ilmoituskanavaan, vaikka sisäinen ilmoitus ei olisi johtanut jatkotoimiin. Jos sisäiseen kanavaan tehty ilmoitus on esimerkiksi perätön tai ei anna aihetta minkäänlaisiin jatkotoimiin, esitysluonnoksen 14 §:ää voidaan tulkita siten, että ilmoittaja voisi tehdä ilmoituksen myös viranomaiselle. Tämä tarkoittaisi, että sisäinen ilmoittaminen olisi vain ajallinen rajoite ulkoiselle ilmoittamiselle, joka olisi lopulta aina mahdollinen. Toisaalta ulkoiseen kanavaan voisi esitysluonnoksen mukaan mennä aina, jos ilmoittajalla on perusteltu syy uskoa, ettei rikkomukseen voida puuttua tehokkaasti sisäisen ilmoituksen perusteella tai että hän on vaarassa joutua vastatoimien kohteeksi.

Suomen Yrittäjät katsoo, että ilmoitusten kolmiportaisuutta koskevaa sääntelyä pitäisi vielä täsmentää. Suomen Yrittäjät katsoo, että silloin kuin sisäinen ilmoituskanava on käytettävissä, oikeus tehdä ilmoitus ulkoiseen kanavaan olisi mahdollinen vain silloin, jos esitysluonnoksen 12 §:n mukaiset jatkotoimet on laiminlyöty. Jos puolestaan sisäisen ilmoituksen perusteella on tehty sisäinen selvitys, ulkoiseen kanavaan tehtävä ilmoitus ei saisi olla automaatio, vaikka sisäinen selvitys olisikin johtanut siihen, ettei yritys katso toimintansa olleen lainvastaista eikä muita toimenpiteitä ole tehty. Tämä vastaisi Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan myös direktiivin tarkoitusta. Ulkoinen ilmoittaminen tulisi siten kysymykseen vain silloin, kun kysymys on – yrityksen selvityksistä huolimatta – perustellusti lain soveltamisalaan kuuluvasta rikkomuksesta. Esitysluonnoksen perusteluja tulisi täydentää vastaavasti.

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta sisäisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

Erityisesti: liittyykö toimintanne kannalta ulkoisen ilmoituskanavan perustamisvelvollisuuteen ongelmia? Mitä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

3 luku Sisäisiin ja ulkoiisiin ilmoituksiin sovellettavat säännökset

Ei huomioita esitysluonnoksen 3 lukuun.

Erityisesti: miten arvioisitte tietosuojaan liittyviä kysymyksiä (19 §:n salassapitovelvollisuus ja 20 §:n henkilötietojen käsittely)

-

4 luku Tietojen julkistaminen

Esitysluonnoksen 23 §:n mukaiseen tietojen julkistamiseen sisältyy vastaava epäselvyys kuin edellä ulkoista ilmoituskanavaa koskevan 14 §:n kohdalla on todettu. Suomen Yrittäjät katsoo, että myös tietojen julkistamista koskevaa säännöstä tulisi täsmentää edellä kuvatulla tavalla.

5 luku Suojelutoimenpiteet

Kiellettyjen vastatoimien määrittely on jätetty esitysluonnoksen 24 §:ssä avoimeksi. Suomen Yrittäjät pitää tätä ratkaisua direktiivin sisältö huomioon ottaen tarkoituksenmukaisena. Kiellettyjen vastatoimien arvioinnissa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei tarkoituksena saa olla työnantajan liikkeenjohdollisten toimien tai työnjohto-oikeuden rajoittaminen.

Suomen Yrittäjät katsoo, että vastatoimien kieltoa koskeva säännös voi joissakin tapauksissa rajoittaa työnantajan oikeuksia. Esitysluonnoksen perusteluissa on korostettu tiiviin syy-yhteyden olemassaoloa työnantajan toimen ja ilmoittajan tekemän ilmoituksen välillä. Syy-yhteyden arviointi voi kuitenkin yksittäisissä tapauksissa on vaikeaa ja on todennäköistä, että ilmoittajan ja työnantajan välille syntyy oikeudellista epävarmuutta siitä, onko työnantajan suorittama toimi sallittu vai kielletty.

Sääntely voikin kannustaa perättömiin tai vain hatarasti perusteltuihin ilmoituksiin. Ilmoituksia voidaan tehdä myös kiusaamistarkoituksessa tai shikaaninomaisesti, esimerkiksi tilanteessa, jossa yrityksessä on aloitettu työvoiman vähentämistä koskevat yhteistoimintaneuvottelut tai jos työnantajan ja työntekijän välillä on kiistaa. Työnantajalle jää sääntelyn mukaan riski siitä, että työnantajan sinänsä sallittu toimenpide katsottaisiin kielletyksi vastatoimeksi, josta työnantaja olisi vastuussa. Esitysluonnoksen mukainen todistustaakkasäännös lisää työnantajalle koituvaa riskiä. On myös huomattava, ettei uusi sääntely rajoita työoikeudellisen olemassa olevan sääntelyn soveltamista, joka rajoittaa työnantajan mahdollisuutta toteuttaa sellaisia toimia, joita pidettäisiin esitysluonnoksen mukaan vastatoimina.

Vastatoimien kiello soveltuu myös työsuhteen ulkopuolisissa ilmoittamistilanteissa. Tältä osin Suomen Yrittäjät huomauttaa, että laissa on erittäin vaikea määritellä tyhjentävästi eri relaatioissa mahdollisia vastatoimia. Vastatoimien kiellon todellinen sisältö jää tulevan soveltamiskäytännön varaan.

Erityisesti: miten arvioisitte esitettyä suojelun tasoa, onko se riittävä? Perustelkaa mielipiteenne.

-

6 luku Seuraamukset

Suomen Yrittäjät katsoo, että tulevassa laissa ei pidä säätää esitysluonnoksen 30 §:n mukaisesta hyvityksestä. Direktiivin 23 artikla ei edellytä hyvityksestä säätämistä ja esitysluonnoksen mukainen

vahingonkorvausvastuu ja rangaistusseuraamukset ovat riittäviä direktiivin täytäntöönpanon kannalta.

Jos hyvityksestä säädetään, Suomen Yrittäjät katsoo, että ilmoittajan ja ilmoituksen kohteen suojan tasapainon vuoksi oikeus hyvitykseen pitäisi olla myös ilmoituksen kohteella, jos ilmoitus on tehty selvästi perättömästi tai vahingoittamistarkoituksessa. Hyvityksen käyttö on esitysluonnoksessa perusteltu siten, että sillä ei ole tarkoitus korvata aiheutunutta vahinkoa, vaan sillä pyritään hyvittämään henkilökohtainen loukkaus. Hyvityksen perusteena on yleensä myös ajatus siitä, että vahingon euromääräinen määrittäminen ja toteen näyttäminen on vaikeaa. On huomattava, että edellä mainitut perusteet ovat relevantteja myös perättömien ilmoituksen kohteeksi joutuneiden tahojen kannalta. Jos ilmoitus on perätön, yritykselle voi aiheutua merkittävää välillistä vahinkoa esimerkiksi peruuntuneina tilauksina tai mainehaittana, jota on vaikea mitata. Hyvityksen käyttöä myös ilmoituksen kohteen suojaksi voidaan perustella myös direktiivin 23(2) artiklalla, jossa edellytetään, että vääriä tietoja tietoisesti ilmoittaneita henkilöitä kohtaan on oltava tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia.

Esitysluonnoksen 30 §:n 1 momentin mukaan oikeus hyvitykseen olisi myös siinä tapauksessa, että ilmoittaminen on estetty tai yritetty estää. Esitysluonnoksen perusteluissa ei kuitenkaan ole avattu sitä, mitä toimia on pidettävä ilmoittamisen estämisenä tai sen yrityksenä. Vastatoimien kiellon (24 §) yhteydessä perusteluissa on käsitelty sitä, mitä on pidettävä kiellettynä vasta-toimien yrittämisenä, mutta nämä perustelut eivät ole sellaisenaan sovellettavissa tilanteeseen, jossa on kyse hyvitysvaativuudesta ilmoittamisen estämisen tai sen yrittämisen perusteella.

Suomen Yrittäjät esittää, että perusteluihin lisättäisiin täsmennys, jonka mukaan ilmoituskanavan puuttuminen ei tarkoita ilmoittamisen estämisenä tai estämisen yrittämisenä. Jos yrityksessä ei ole käytössä ilmoituskanavaa tai se ei ole ilmoittavan henkilön käytettävissä, ilmoittajalla on mahdollisuus tehdä ilmoitus ulkoiseen ilmoituskanavaan. Siten sisäisen kanavan puuttuminen tai sen käytön estyminen ei estä ilmoittamista sinänsä eikä tällaista tule katsoa hyvityksen perusteeksi.

2. Esitysluonnoksen vaikutusten arviointi/yleiset kommentit

Suomen Yrittäjät on toimittanut omia arvioitaan lain yritysvaikutuksista jo työryhmän valmisteluvaiheessa, eikä näitä toisteta tässä lausunnossa.

Ilmoituskanavan perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia on eritelty esitysluonnoksessa varsin kattavasti. Ilmoituskanavan perustamisesta aiheutuvat kertaluonteiset kustannukset riippuvat siitä, millaisia ominaisuuksia kanavassa on. Esitysluonnoksen mukaan sisäistä ilmoituskanavaa koskeva säännös on teknologianeutraali, minkä vuoksi yksinkertainenkin ratkaisu täyttää lain edellytykset. Tällöin sisäisen kanavan perustamis- ja ylläpitokulut voivat olla hyvin alhaiset.

Yksinkertainen kanava ei kuitenkaan välttämättä ole yrityksen kannalta tarkoituksenmukainen ratkaisu. Sähköisten ja ulkopuoliselta palveluntarjoajalta hankittavien kanavien kustannukset ovat yksinkertaisia ratkaisuja korkeampia, mutta markkinoilla on jo nyt hyvin eri hintaisia palveluita.

Ilmoitusten määrästä on valmistelussa esitetty erilaisia arvioita, mutta kaikkiaan ilmoitusten määrä on todennäköisesti hyvin vähäinen (3–10 ilmoitusta/1000 työntekijää). Sääntelyn yrityksille aiheuttama kustannus vaikuttaisi koostuvan siten enemmän ilmoituskanavan perustamisesta ja ylläpidosta kuin yksittäisten ilmoitusten selvittämisistä.

Ilmoitusten vastaanottamisesta ja niiden käsittelystä aiheutuu yritykselle hallinnollista ja taloudellista taakkaa, jonka arviointi on vaikeaa. Jos kanavaa operoidaan yrityksen omien työntekijöiden toimesta, hallinnollista taakkaa aiheutuu enemmän. Vaikka ilmoituskanava olisi ulkoinen ja ulkopuolinen palveluntarjoaja toteuttaisi esiselvitystoimia, lopullinen päätösvalta aiheellisista toimenpiteistä ja niiden arvioinnista on kuitenkin yrityksellä itsellään.

Ilmoituksen vastaanottaminen ja vastaanottoilmoituksen toimittaminen ilmoittajalle esitysluonnoksen 12 §:n määräajassa ei aiheuta merkittävää hallinnollista taakkaa. On kuitenkin huomattava, että koska ilmoituksia tulee sisäiseen kanavaan oletettavasti erittäin harvoin, ilmoituksen käsittelyyn ei yleensä synny rutiinia, vaan yhden ilmoituksen käsittelyyn kuluva aika on suhteellisesti suurempi.

Ilmoituksen käsittelyn ja sen perusteella tehtävien toimenpiteiden arvioinnin vaatima aika vaihtelee erittäin paljon ilmoituksen laadusta. Jos kyseessä on yksinkertainen selvästi perätön tai aiheeton ilmoitus, käsittelyaika lienee enintään noin 1–2 tuntia. Jos ilmoitus aiheuttaa kuitenkin tarvetta selvittää yrityksen toimintaa, selvitykseen menevä aika voi olla useista tunneista muutamiin päiviin, vaikei ilmoitus antaisi aiheita selvityksen lisäksi muihin toimenpiteisiin. Jos puolestaan ilmoitus koskee vaikeasti selvitettävää epäilyä väärinkäytöksestä, selvitystyö voi viedä useita viikkoja ja sitoa henkilö-resursseja merkittävässä määrin. Selvitysten laajuus riippuu kuitenkin erityisesti ilmoitettavan asian laadusta, yrityksen koosta ja toimialasta, eikä täsmällisiä yleisiä arvioita ole mahdollista antaa.

Ilmoituksen käsittelyyn menevä aika ja resurssit ovat suhteellisesti merkittävämpiä pienemmissä yrityksissä. Toisaalta ilmoituksia tehtäneen enemmän suuremmissa yrityksissä. Pienten yritysten näkökulmasta sisäisen kanavan perustaminen voi olla ylimääräinen tarpeeton kulu. Esimerkiksi sellaisen 50 työntekijän yrityksen kannalta, jonka toimialaan ja toimintaan ei liity mitään esitysluonnoksen soveltamisalaan kuuluvaa sääntelyä, sisäisen ilmoituskanavan olemassaolo ei välttämättä tuo mitään lisäarvoa. Vastaavasti esimerkiksi 5 työntekijä tilitoimistossa ei ole todennäköistä, että toiminnassa tulisi välttämättä koskaan tilannetta, jossa eteen tulisi ilmoitus jostakin muusta kuin rahanpesulain mukaisesta asiasta – jonka nykyinen sääntely jo kattaa. Sääntelyn legitimitetin kannalta on haitallista, jos yritysten pitää ottaa käyttöön kustannuksia ja

hallinnollista taakkaa aiheuttavia toimintoja, joita ei tosiasiallisesti käytetä tai joista ei koeta olevan hyötyä.

2.1 Millaisia vaikutuksia esitetyllä lailla ennakoitte olevan toimintanne?

-

2.2 Onko esityksessä tunnistettu toimintanne kannalta merkittävät vaikutukset? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.3 Ovatko yksityisen sektorin yrityksiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.4 Ovatko valtion viranomaisiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

2.5 Ovat kuntiin liittyvät vaikutukset tunnistettu riittävästi? Jos ei, niin mitkä vaikutukset puuttuvat?

-

3. Muut huomiot. Mahdolliset muut huomionne ehdotetusta sääntelystä ja esityksistä.

-

Mäkelä Albert
Suomen Yrittäjät ry